

کتابخانه‌های آموزشی، پویاسازی نظام آموزشی و مشارکت در فرایند یاددهی - یادگیری

■ لیلا مکتبی فردا
دانشجوی دکتری علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز
و پژوهشگر ادبیات کودک

■ کتابخانه آموزشی، پویاسازی نظام آموزشی و مشارکت در فرایند یاددهی - یادگیری: مجموعه مقالات همایش دانشگاه فردوسی مشهد: ۳ و ۴ اردیبهشت ۱۳۸۸، به کوشش: مهتری پریرخ و با همکاری شعله ارسطوپور، تهران: کتابدار، ۱۳۸۸، شابک: ۱-۰۷-۵۴۸۹-۹۷۸-۶۰۰

با تغییر انگاره‌هایی که در دهه‌های اخیر در حوزه تعلیم و تربیت از آموزش‌های کتاب‌محور و معلم‌محور به شیوه‌های فراگیر محور و دانش‌محور روی داده است، تأکید بر نقش کتابخانه‌های آموزشی به‌منزله پایگاهی برای کسب دانایی و پژوهش دانش‌آموزان نیز اهمیتی روزافزون یافته و آن را به‌مثابه یکی از زیرساخت‌های آموزش نوین متجلی ساخته است.

در ایران نیز در سطح متون و مبانی نظری، چند سالی است که به این قضیه پرداخته می‌شود. برای مثال در «پیش‌نویس سند و منشور اصلاح نظام آموزش و پرورش» که در سال

کتاب با پایان فصل ششم و بدون هیچ نتیجه‌گیری و سخن پایانی به اتمام می‌رسد. از سوی دیگر در جای جای متن کتاب، کلمات انگلیسی مشاهده می‌شود که معادل فارسی آنها ذکر نشده است. در حالی که در متن فارسی تا حد ممکن نباید از کلمات انگلیسی استفاده شود. برخی از این کلمات نظیر keys Arrow (ص ۲۴)، toolbar main (ص ۲۵)، up page و down page و References Edit (ص ۲۷)، Ok و Fonts Display (ص ۳۱) در جای جای متن دیده می‌شود. همچنین باید به عدم ذکر عنوان تصاویر استفاده‌شده در متن کتاب که تعداد آنها کم هم نیست، اشاره کرد. از طرف دیگر فهرستی از این تصاویر برای آگاهی خوانندگان در ابتدای کتاب وجود ندارد.

علاوه‌بر این، اگرچه معادل‌های خارجی اصطلاحات در پاورقی ذکر شده است، اما اندازه قلم آنها از حد معمول بزرگ بوده و به‌اندازه قلم متن کتاب می‌باشد. همچنین صفحه‌آرایی کتاب مطلوبی نیست، به‌طوری که حاشیه‌های بالا و پایین صفحه به‌درستی تنظیم نشده‌اند.

باتوجه به اینکه این کتاب یک راهنمای آموزشی است، خالی از لطف نبود که مطالب و نکات مهم پررنگ یا در داخل کادر درج می‌شد تا توجه خواننده بیشتر به آنها جلب می‌شد.

سخن پایانی

در پایان باید گفت از آنجاکه نرم‌افزار اندنوت یکی از مهم‌ترین نرم‌افزارهای مدیریت اطلاعات و استنادهای علمی و تنظیم قالب مقالات خارجی براساس استاندارد مجلات معتبر بین‌المللی است، مطالعه این کتاب می‌تواند برای پژوهشگران، اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی برای تهیه آثار علمی و پژوهشی به زبان‌های خارجی سودمند باشد.

پی‌نوشت‌ها:

1. abdulmajid1981@gmail.com
2. EndNote
3. Thomson Scientific
4. Formats
5. Microsoft Word
6. Preferences
7. Characters
8. Cite While You Write

مآخذ:

۱. اسدی، مریم؛ شریفی، شهرزاد (۱۳۸۶). «راهنمای استفاده از EndNote: نرم‌افزار مدیریت اطلاعات و استنادهای علمی». قابل دسترس در: http://sina.sharif.edu/EndNote_1.doc. [تاریخ دسترسی: ۱۷ شهریور ۱۳۸۸].
۲. دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده فنی و مهندسی (۱۳۸۸). «راهنمای نرم‌افزار Endnote ویرایش ۹». قابل دسترس در: <http://engineering.um.ac.ir/download/endnote-lib.pdf>. [تاریخ دسترسی: ۱۷ شهریور ۱۳۸۸].

۵. خواندن و ترویج مطالعه؛

۶. ادبیات کودکان و نوجوانان؛

۷. یادگیری و تفکر انتقادی؛

۸. کتابخانه‌های آموزشی و ترویج مهارت‌های سواد اطلاعاتی؛

۹. کاربرد اینترنت و فضای مجازی.

در هر یک از محورهای یادشده، تعداد قابل توجهی مقاله ارائه شده است که به فراخور موضوع، به جنبه‌های عملی و نظری کتابخانه‌های آموزشی از حیث موضوع یاد شده می‌پردازد. برای مثال از استانداردها تا بررسی تجربه‌های موفق، همچنین پژوهش‌های میدانی انجام شده در موضوع نظر، مواردی هستند که در مقاله‌ها به آنها پرداخته شده است. تمام مقاله‌ها با اسلوبی علمی به‌همراه چکیده، پانویس، فهرست مندرجات، تصاویر و ... هستند و در انتهای کتاب نیز نمایه‌ای موضوعی برای دستیابی بهتر به مطالب کتاب تنظیم شده است. اگر از ایرادهای تایپی اندکی که در متن و به‌ویژه فهرست منابع مقاله‌ها وجود دارد، بگذریم، تنها وجه منفی کتاب را می‌توان حجم سنگین آن دانست که با انتشار آن در دو جلد می‌توانست شکل‌تر باشد.

با نگاهی کلی به عناوین مقاله‌ها و رویکردهایی که برای انتخاب مقاله‌ها برای چاپ در این مجموعه مدنظر برگزارکنندگان بوده است، می‌توان دریافت که تقریباً هیچ جنبه‌ی مرتبطی با کتابخانه‌های آموزشی در این مجموعه مقالات مغفول نمانده و به تمام موضوعات قابل‌بحث در خصوص این نوع کتابخانه‌ها به‌نوعی در مقاله‌ها پرداخته شده است. اکنون دیگر نوبت دست‌اندرکاران و اولیای آموزش و پرورش است که به‌کمک چنین منابع غنی نظری، وجوه عملی کار را پی‌گیری کنند و مدارس ایران را به کتابخانه‌هایی متناسب با دانش‌آموزان هزاره سوم عصر اطلاعات تجهیز کنند.

پی‌نوشت:

1. royamaktabi@gmail.com

۱۳۸۱ تدوین شد، با تکیه بر آموزش‌های مادام‌العمر و مهارت‌های اطلاع‌یابی برای دانش‌آموزان، به‌نحوی غیرمستقیم به نقش کلیدی کتابخانه‌های آموزشی تأکید شده است. اما به‌رغم اتفاق نظر بسیاری از صاحب‌نظران و پیش‌کسوتان علوم کتابداری و تعلیم و تربیت در خصوص اهمیت کتابخانه‌های آموزشی، این مقوله همچنان در عرصه‌های عملی و کاربردی مغفول واقع شده است.

در پی این ضرورت‌ها و احساس نیاز به اهتمامی ویژه در مقوله کتابخانه‌های آموزشی، همچنین به‌منظور گردآوری تجربی‌های ارزنده و ایجاد فرصت برای هم‌اندیشی میان صاحبان تجربه و نظریه‌پردازان کتابخانه‌های آموزشی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد بر آن شد تا با استفاده از تمام امکانات و همکاری‌های موجود، همایش سراسری «کتابخانه‌های آموزشی: پویاسازی نظام آموزشی و مشارکت در فرایند یاددهی - یادگیری» را برگزار کند. این همایش روزهای سوم و چهارم اردیبهشت ۱۳۸۸ با همکاری بسیاری از نهادها و سازمان‌های ذی‌ربط در شهر مشهد برگزار شد. از هدف‌های زیربنایی برگزارکنندگان این همایش ارائه رهنمودهایی برای ایجاد و گسترش کتابخانه‌های آموزشی و توسعه خدماتی است که بتواند بین برنامه‌های مدرسه و برنامه‌های درسی پیوند برقرار کند (ص ۹).

اهداف یادشده این همایش در سه محور زیر پی‌گیری شد:

الف) جنبه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی؛

ب) جنبه‌های آموزشی، تربیتی و روان‌شناختی؛

ج) نشر کتاب‌های غیردرسی / منابع اطلاعاتی.

مقاله‌های ارائه‌شده به این همایش در سه بخش ارائه شفاهی، چاپ در مجموعه مقالات، و ارائه به‌صورت پوستر پذیرفته شد و متن کامل تمام این مقالات نیز هم‌زمان با برگزاری همایش در قالب کتاب مجموعه مقالات همایش (کتاب حاضر) در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفت. سنت نیکوی انتشار مجموعه مقالات همایش هم‌زمان با برگزاری همایش، چندی است که در همایش‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی پی‌گیری می‌شود.

همه ساله همایش‌های بسیاری در حوزه‌های گوناگون و با کیفیت‌های متفاوت در ایران برگزار می‌شود که پس از برگزاری اغلب تنها نامی یا نهایتاً چکیده‌نامه‌ای از آنها به‌جای می‌ماند. کتاب مجموعه مقالات همایش مشهد را درحقیقت می‌توان پشتوانه انتشاراتی و رمز بقای این حرکت ماندگار در عرصه کتابخانه‌های آموزشی ایران دانست. با انتشار این کتاب اکنون تمام مقاله‌های ارائه‌شده در این همایش (پوستر و شفاهی) در دسترس علاقه‌مندان و دوستانی که به هر دلیلی نتوانسته‌اند در این همایش شرکت کنند، قرار دارد.

در مجموع ۴۴ مقاله در این کتاب به چاپ رسیده که در نه حیطه موضوعی به شرح زیر از یکدیگر تفکیک شده‌اند:

۱. جنبه‌های کلی مرتبط با کتابخانه‌های آموزشی؛

۲. کتابخانه‌های آموزشی، ضرورت‌ها و چالش‌ها؛

۳. کتابخانه‌های آموزشی، تجربه‌ها و ارزیابی‌ها؛

۴. کتابخانه‌های آموزشی، منابع، مجموعه‌سازی، و

سازمان‌دهی؛